

Latvijas Zinātņu akadēmijas Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas rīkotā
ekspertu konsīlija

„Par Latvijas valsts himnu „Dievs, svētī Latviju!””

SLĒDZIENS

Konsīlijs notika 2017. gada 1. novembrī

Konsīlijā piedalījās: Edgars Račevskis (Dziesmu svētku virsdiriģents, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas profesors), Ivars Brīvers (Latvijas Republikas Saeimas Juridiskā komisija), Arvīds Platpers (Latvijas Republikas Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisija, Dziesmu svētku virsdiriģents), Iluta Treija (Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departaments Nozaru politikas nodaļas vadītāja), Edgars Severs (Izglītības un zinātnes ministrijas Sporta pārvaldes vadītājs), Jānis Erenštreits (Dziesmu svētku Goda virsdiriģents), Leons Amoliņš (komponists, diriģents), Arnolds Klotiņš (muzikologs, mākslas zinātņu doktors), Juris Kļaviņš (Dziesmu svētku virsdiriģents), Arvīds Bomiks (muzikologs, Rīgas Latviešu biedrības Mūzikas komisijas priekšsēdētājs), Vigo Račevskis (Cēsu Alfrēda Kalniņa Cēsu Mūzikas vidusskolas direktors), Oskars Caune (Rīgas Tehniskās universitātes docents), Māra Svīre (rakstniece), Aina Matīsa (Latvijas Kultūras akadēmijas Skatuves runas profesore emeritus), Anita Grūbe (Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas un Latvijas Radio runas mākslas pedagoģe), Signe Pujāte (Latvijas Nacionālā kultūras centra direktore), Lauris Goss (Latvijas Nacionālā kultūras centra koru eksperts), Linda Ertmane (Latvijas Nacionālā kultūras centra sabiedrisko attiecību speciāliste), Guntars Felsbergs (SIA „Mūzikas Centrs” mārketinga direktors, kordiriģents), Armands Leja (hokeja spēļu apskaņošana, ieskaitot himnas izpildi, SIA „Mūzikas Centrs”), Edgars Lipors (Vīru kora „Vilki” vadītājs).

Neklātienē pievienojās prof. Guntars Prānis (Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas rektors), akad. Dace Markus (Liepājas Universitātes direktore), Solvita Sējāne (SIA Musica Baltica vadītāja). Telefonsarunā savu viedokli pauda Jēkabs Ozoliņš (Dziesmu svētku virsdiriģents),

Konsīlijs saņēma Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas Akadēmijas vēstuli (parakstījis rektors, profesors Guntars Prānis) ar atbildēm uz izskatāmajiem jautājumiem un Latvijas Kultūras akadēmijas Skatuves runas profesores emeritus Ainas Matīsas un Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas un Latvijas Radio runas mākslas pedagoģes Anitas Grūbes kopīgu vēstuli par Latvijas valsts himnas teksta izrunu (pievienotas pielikumā).

Konsīlija mērķis bija izvērtēt Latvijas valsts himnas „Dievs, svētī Latviju!” atskaņošanas praksi un nekvalitatīva izpildījuma radītās sekas.

Latvijas valsts himnas „Dievs, svētī Latviju!” atskaņošanas kārtību nosaka likums „Par Latvijas valsts himnu” (pieņemts 1998. gada 19. februārī) (turpmāk tekstā – Likums). Šis likums nekad nav grozīts.

Saskaņā ar Likuma 6. pantā noteikto, 1999. gada 12. janvārī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr. 14 „Kārtība, kādā tiražējamas Latvijas valsts himnas notis un skaņu ieraksti” (turpmāk tekstā – Noteikumi). 2005. gadā Noteikumi tika būtiski papildināti, iekļaujot divus pantus par Himnas atskaņošanai un tiražēšanai izmantojamajiem himnas aranžējuma variantiem (Ministru kabineta noteikumi Nr.398

„Grozījums Ministru kabineta 1999.gada 12.janvāra noteikumos Nr.14 „Kārtība, kādā tiražējamas Latvijas valsts himnas notis un skaņu ieraksti””).

Likuma 1. pantā noteikts, ka „Latvijas valsts himna ir viens no Latvijas Republikas valsts simboliem”. Likuma 3. pantā teikts: „Izpildot Latvijas valsts himnu, tās tekstam un mūzikai jāatbilst tekstam un mūzikai, kas apstiprināti ar šo likumu”.

Likuma 7. pants paredz: „Par šī likuma prasību neievērošanu, kā arī necieņas izrādīšanu Latvijas valsts himnai personas saucamas pie likumā paredzētās atbildības”. Sods noteikts „Latvijas administratīvo pārkāpumu kodeksa” 201.44 pantā: „Par klajas necieņas izrādīšanu Latvijas valsts karogam, valsts ģerbonim, valsts himnai, Brīvības piemineklim, Vidzemes, Latgales, Kurzemes vai Zemgales ģerbonim— uzliek naudas sodu līdz septiņsimt *euro*”. Nav avotu, kuros būtu skaidri definēta klajas necieņas izrādīšana Latvijas valsts himnai un arī pārkāpuma fiksēšana, pierādījumu iegūšana un nostiprināšana ir sarežģīta.

Neskatoties uz uzskatu, ka Latvijas valsts himnas „Dievs, svētī Latviju!” atskaņošana ir stingri reglamentēta, mūziķu aprindās un sabiedrībā ir radusies pārlicība, ka normatīvais regulējums netiek ievērots, vai tas ir vismaz daļēji (detaļās) uzlabojams. Mūziķi nosauc šādas galvenās nepilnības Latvijas valsts himnas atskaņošanā, kam būtu jāpievērš īpaša uzmanība:

- 1) himnai ir divas daļas, kas atkārtojas, taču nereti tiek izpildīta tikai viena daļa - nav pieļaujams jebkāds saīsinājums;
- 2) jāizlabo ieviestā kļūda himnas otrajā daļā – basu līnijas balsvedībā (balsī vai orķestrī) jābūt paaugstinātai IV pakāpei;
- 3) nav pieļaujama viena cilvēka – solista – dziedājums, kas daudzreiz ir kļūdaini un neprofesionāls;
- 4) ir jāievēro valodas un pareizas, perfektas runas likumības (jānovērš skaņu saplūšana);
- 5) jānosaka precīzs metronoma laiks.

Konsīlijā tika analizēti divi galvenie jautājumi:

- 1) vai un kā nosauktās nepilnības ietekmē Latvijas valsts himnas atskaņojuma atbilstību likumā noteiktajam (Kārļa Baumaņa komponētajai mūzikai un vārdiem);
- 2) kādi uzlabojumi ieviešami spēkā esošajā himnas atskaņošanas normatīvajā regulējumā un tā ievērošanas uzraudzībā.

Konsīlija sākumā LZA prezidents, akadēmiķis Ojārs Spārītis uzsvēra, ka LZA ir nevis diskusijas rosinātāja, bet gan mājvieta. Diskusiju rosinājuši diriģenti, mūzikas dzīves vadītāji, kuri savā darbā ir sastapušies ar nepilnībām, kuras diskusiju ceļā varētu pārvarēt. Konsīlija uzdevums ir noskaidrot, kā īsti skanēt Latvijas himnai, kā izpildīt to publiskajos dziedājumos ar cieņu, ar patosu, ar vajadzīgo godu.

Edgars Račevskis skaidroja, ka ir jūtama neapmierinātība ar himnas izpildījumu sabiedriskās vietās, tāpēc ierosināts jautājums par himnas skanējumu, izpildījuma veidu, cilvēku, kas klausās himnu, attieksmi. Dace Markus atzina, ka arī viņa ir dzirdējusi ļoti dažādus valsts himnas izpildījuma variantus: ar estrādisku pavadījumu, ļoti lēni vilktu, atskaņotu tikai pusi, kā arī dažādās tonkārtās.

I. Izklāsta daļa

Ekspertu domas par konsīlija vajadzību dalījās. Viņi atgādināja, ka ir spēkā Likums un Noteikumi, kuros ir pateikts viss nepieciešamais – gan vārdi, gan nošu teksti, gan cieņas izpausmes forma (piecelšanās kājās, cepures noņemšana), gan himnas tirazēšanas kārtība, lai himnas izpildījums neradītu šaubas. A. Bomiks pastāstīja, ka 2003. gadā ir notikusi apspriede, kurā himnas izpildījums tika vispusīgi apspriests un pieņemti lēmumi.

Tomēr eksperti bieži uzsvēra, ka himna ir valsts simbols (V. Račevskis) un tās svinīgs un cieņpilns izpildījums nekad nevar zaudēt nozīmi. Vairāki no viņiem atzina, ka himnas izpildījums kļūst arvien sliktāks (E. Račevskis, J. Erenštreits, A. Platpers, V. Račevskis, A. Matīsa).

Latvijas Nacionālā kultūras centra direktore Signe Pujāte atgādināja, ka Latvijas himna ir Dziesmu svētku repertuārā. 30 tūkstoši dziedātāju dzied himnu. Ir pieņemti himnas izpildījumu regulējoši normatīvie akti. Problēmjautājumi ir saistīti ar niansēm. Ja tās ir svarīgas, par tām ir jārunā un Latvijas Nacionālais kultūras centrs apņēmās sarunas turpināt un būt par vidutāju starp Kultūras ministriju (KM), kas var rosināt un īstenot uzlabojumus, un māksliniekiem, kuri visprecīzāk spēj izskaidrot problēmas un to radītās sekas. Piemēram, KM var organizēt himnas ierakstu un nodrošināt tā brīvu piekļuvi sabiedrisko pasākumu organizētājiem (tūlīt pēc konsīlija, šāds ieraksts tika ievietots KM mājaslapā).

Spēkā esošā Likuma un Noteikumu sīkāka analīze pēc Konsīlija parādīja, ka ar Latvijas valsts himnu saistītais normatīvais regulējums ir ārkārtīgi lakonisks un tā izpilde tiek nodrošināta, „vadoties pēc noteiktās kārtības”, taču Likuma un Noteikumu normas ir iespējams dažādi traktēt un tās dažkārt ir pretrunīgas. No tā izriet, ka mūziķu konstatētās nepilnības ir ne tik daudz esošā normatīvā regulējuma neievērošana, bet gan normu traktējums pēc principa „kas nav aizliegts, ir atļauts”.

1. Pilnā vai īsā himnas versija

Mūziķi, kas rosināja konsīliju, akcentēja, ka himnai ir divas daļas, kas atkārtojas, taču nereti tiek izpildīta tikai viena daļa – un uzskatīja, ka saīsinājums nav pieļaujams.

Galvenais arguments, ka saīsinātas himnas izpildījums ir nenovēršams, ir himnas izpilde sporta sacensībās, kur tam atvēlētais laiks ir mazāks kā pilnam himnas izpildījumam nepieciešamais laiks. (E. Severs, A. Leja). Tomēr vairāki eksperti šim argumentam nepiekrīta (I. Brīvers, A. Platpers (kategoriski noliedza, uzskatot, ka, saskaņā ar likumu, himna ir vienota un nedalāma), G. Vaivode, O. Caune). Šie eksperti uzskatīja, ka, lai izjustu himnas vēstījumu, ir jāizdzied pilns teksts. Himnas izpildījumu nevar steidzināt – ka tik ātrāk.

I. Brīvers, atsaucoties uz to, ka himna ir tautas lūgšana, uzsvēra, ka, tāpat kā tēvreizi neskaita daļēji, arī himnu nevar dziedāt daļēji. Oficiālos publiskos pasākumos (piemēram, hokejā) to noteikti ir jāizpilda pilnībā. Ja kādam himna liekas par garu, protams, privātos saviesīgos pasākumos dziedot, ir pieļaujams saīsinājums, bet publiskos pasākumos tas nav pieļaujams. Var būt reti izņēmumi, piemēram, 1940. gadā Dziesmu svētkos Daugavpilī himnu dziedāja trīs reizes, ar asarām acīs.

E. Severs skaidroja, ka dažos gadījumos ir jāatļauj izpildīt himnas īso variantu, tas ir – bez daļu atkārtojuma. Sporta pasākumos himnu atskaņo bieži un tas ir labi, jo parāda, ka sports vieno tautu. Sporta spēlēs himnu atskaņo vai nu sākumā, vai beigās –

komandai, kas uzvarējusi, vienlaikus ar karoga pacelšanu. Sportā cieņpilni izturas pret abiem simboliem – himnu un karogu. Tomēr viņš ieteica arī turpmāk izmantot himnas īso variantu, paplašinot to tikai un vienīgi, atkārtojot otro daļu, lai Latvijas himnas tekstam piedotu svarīgumu, bet arī, tās izpildījumu pielīdzinātu citu valstu praksei. Šādu izpildījumu pieļāva arī A. Klotiņš, A. Bomiks (ieteica atkārtot tikai pirmo daļu, vai arī atskaņot bez atkārtojuma). S. Pujāte uzskatīja, ka par saīsināto himnas variantu ir jādiskutē, jāpierāda, vai tas tiešām ir vajadzīgs. Centrs ir atvērts šādai diskusijai un vēlas rast piemērotāko risinājumu.

Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas rektora parakstītajā vēstulē teikts: „Himnas pilnā versija ir divas daļas, kas atkārtojas. Savukārt himnas īsās versijas izpildīšana būtu atļaujama tikai izņēmuma gadījumos, kad to prasa pasākumu organizatoru pamatoti noteikts laika ierobežojums. Īsā versija nozīmē **neatkārtot himnas pirmo daļu.**”

Spēkā esošajā himnas normatīvajā regulējumā nav definēti vairāki MK Noteikumos izmantotie jēdzieni: himnas pilnā versija (nošu tekstā ir norādes par atkārtojumu), īsā versija (ir īsās versijas paraugatskaņojums), fragments, citāts, kad un kā tie lietojami. Likuma tekstā šādi jēdzieni nav minēti. Ar Noteikumiem ir tikai noteikts: „Atļauts himnu (vai tās fragmentu) vai arī tikai himnas melodiju (vai tās fragmentu) lietot un tirāzēt citāta, apdares materiāla vai tamlīdzīgā veidā kā atšķirīga, patstāvīga skaņdarba elementu vai kā muzikālu signālu”, bet šajos gadījumos tā „tirāzējama tādā formā un veidā, kurā nav pieļauta necieņas izrādīšana pret himnu”. „Necieņas izrādīšana pret himnu” nav definēta. Ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 398 „Grozījums Ministru kabineta 1999.gada 12.janvāra noteikumos Nr.14 "Kārtība, kādā tirāzējamas Latvijas valsts himnas notis un skaņu ieraksti”” (pieņemti 2005. gada 7. jūnijā) tika noteikts, kāds aranžējums jāizmanto himnas īsās versijas atskaņošanai un tirāzēšanai.

Himnas pilnās versijas veidu var saprast no nošu teksta. Dziesmai ir divi muzikāli teikumi (tie iepriekš saukti par daļām), kas atbilst diviem teksta teikumiem. Katrs no šiem teikumiem, pēc autora K. Baumaņa norādījuma, ir atkārtojams. Pirmo teikumu neatkārtojot, un atkārtojot tikai otro teikumu, iegūst to, kas Jāzeps Vītola Mūzikas akadēmijas atzinumā saukta par himnas īso versiju (A. Klotiņš).

2. „Pareizā” nots un pakāpe

Mūziķi, kas rosināja konsīliju, akcentēja, ka ir jāizlabo ieviestā kļūda himnas otrajā daļā – basu (balsī vai orķestrī) jābūt paaugstinātai IV pakāpei.

Sākot diskusiju, J. Erenštreits paziņoja, ka viņam uzticēts diriģēt himnu Latvijas simtgades Dziesmu svētkos. Viņš bija pārliecināts, ka himna „Dievs, svētī Latviju!” simtgades svētkos 2018. gadā izskanēs ar pareizām notīm, skaidru tekstu, pārliecinoši, krāšņi, emocionāli un patriotiski, bet ir jautājums - kuras ir pareizās notis?

Ekspertu domas par „pareizo noti” dalījās, arī vēsturiski nav bijis vienota viedokļa (J. Erenštreits, A. Klotiņš). Ieskatoties vēsturē, redzami dažādi varianti. Ir zināms, ka Kārļa Baumaņa nošu mapē himna ir bijusi nemainīgi Do mažora veidolā visu meistara mūžu (Grāvītis O. (1998). Valsts himna. Latvijas valsts svētuma zīmes. Rīga, Emīla Melngaiļa Tautas mākslas centrs). Laika gaitā tās tonalitāte tomēr ir mainīta.

Izmantojot Latviešu dziesmu svētku (dziedāšanas svētku, turpmāk - LDZSV) orgkomitejas datus J. Erenštreits bija noskaidrojis himnas nošu teksta izmaiņas laikā, pievēršot īpašu uzmanību mūziķus satraukušajai tonalitātei.

Apskats sākās ar 1873. gadu, kad Kārlis Baumanis piedāvāja „Dievs, svētī Latviju!” kā speciāli Pirmajiem Vispārējiem LDZSV komponētu dziesmu. Oficiālajam Baltijas guberņas nosaukumam K. Baumanis bija pievienojis toreiz tikai nacionālās atmodas celmlaužu prātos virmojošās Latvijas vārdu. Kopkora repertuārā to neiekļāva un skaņdarbu oficiāli izpildīt nebija ļauts, tomēr tā izskanēja Dziesmu svētku sagatavošanas pasākumā Baltijas skolotāju semināra vīru kora grupas izpildījumā. A. Klotiņš papildināja, ka K. Baumaņa dziesmai ir divi pirmpublicējumi (abi 1874.g.). Vienā no tiem – krājumā “Austra” – IV pakāpes paaugstinājuma basā nav. Otrā pirmpublicēcijā – krājumā “Līgo”, ko publiski sadedzināja Daugavmalā, IV pakāpes paaugstinājums basā ir. Tātad pats dziesmas autors ir devis izvēli – lietot IV pakāpes paaugstinājumu basā vai nelietot, bet nelietošanu saukt par “ieviešu kļūdu” ir maldināšana. Mūziķu komisija pirms gadiem piecpadsmit izvēlējās IV pakāpes paaugstinājumu basā nelietot, jo tas nozīmētu lietot t.s. hromatismu, bet latviešu mūzikas attīstība 20. gadsimtā ir arvien vairāk tiekusies uz hromatismu izskaušanu, it sevišķi vokālajā un tautiskajā mūzikā. Pēc šī komisijas lēmuma tika apstiprināts himnas oficiālais nošu teksts, ko prasa ievērot Noteikumi.

II Vispārējos LDZSV (1880.g.) „Dievs, svētī Latviju!” programmā nebija, kopkoris to nedziedāja (A. Klotiņš).

III Vispārējos LDZSV (1888. g.) „Dievs, Svētī Latviju!” nedziedāja, bet atskaņoja A. Jurjāna simfonisko „Dziesmu svētku maršu”, kurā kā tēmas bija izmantotas divas tautasdziesmas. Koris dziedāja vairākas tautasdziesmu apdares (vismaz deviņas, bet, ja svītu “Jāņu dziesmas “ uzskata par vairāku tautas melodiju apvienojumu, tad vēl vairāk). Minētā marša beigās kā tēma bija izmantota arī „Dievs, svētī Latviju!” melodija. Tās harmonizēšanā Jurjāns lietoja un nostiprināja diskutēto paaugstināto IV pakāpi (A. Klotiņš). Viņš arī pirmais ieviesa Sibemol mažora skanējumu (Grāvītis, 105. lpp.)

Paaugstinātā IV pakāpe tika pārnesta uz 1895. gadā Jelgavā notikušo IV Vispārējo LDZSV „Dievs, svētī Latviju!” kora notīm (par to minēts IV svētku repertuāra krājumā), kad dziesmu pirmo reizi dziedāja Dziesmusvētku kopkorī. Jurjāna harmonizāciju daudzkārt atkārtoja citos izdevumos, bet nebūt ne visos (A. Klotiņš). Jelgavā notikušo LDZSV notīs ir redzams Sibemol mažors (J. Erenštreits).

1905. gada revolūcijas laikā vārdu „Baltija” nomainīja uz „Latvija”. Dziesma „Dievs, svētī Latviju!” pakāpeniski nostiprinājās kā latviešu tautas lūgšana un latviešu nacionālā himna, tomēr tā apstiprināta par himnu tikai 1920. gadā un atjaunota par Latvijas himnu ar 1990. gada 15. februārī pieņemtu LR Augstākās padomes likumu.

Arī V Vispārējos LDZSV (1910.g.) izpildīja ceturto paaugstināto pakāpi (A. Klotiņš).

1940. gadā, kad Latgalē notika lielais Dziesmu svētku koncerts – dominante uz Mi ir savā vietā (J. Erenštreits). Pirmā padomju okupācijas vara himnu aizliedz, vācu okupācijas administrācija to atļauj, un himnu atskaņo arī padomju propagandas pārraidēs 1941./42. gados. Pēc kara, kad Latvijā ievieš LPSR himnu, „Dievs, svētī Latviju!” oficiāli neaizliedz, bet par tās dziedāšanu nikni vajā. Tomēr, 1987. gadā Latvijas himna „Dievs, svētī Latviju!” ir skanējusi Kārļa Auškāpa veidotajā izrādē „Mūžības skartie” (A. Čaka dzeja) un izrāde pat ir ieguvusi valsts prēmiju.

Ārpus Latvijas (piem., Amerikā, 1960.g.) himnu dzied Sibemol mažorā (J. Erenštreits).

1998. gadā, valsts prezidenta Gunta Ulmaņa laikā, tika nodrukātas himnas notis un pieņemts likums „Par Latvijas valsts himnu”. Ceturtnā paaugstinātā pakāpe notīs ir

pazudusi. Tas ir mūsdienu himnas izpildījuma variants, kā to dzied LDZSV. Ceturtā paaugstinātā pakāpe bija ieviesta vīru basa balsij, bet Dziesmu svētkos himnu dzied jauktais koris, nevis tikai vīru koris.

A. Bomiks, atsaucoties uz 1998. gadā pieņemto lēmumu par valsts himnu un uz tā pamata pieņemto likumu, norādīja, ka likumā iekļautajā nošu tekstā tonalitāte ir Labemol mažors. Taču viņš nevarēja pateikt vai šis lēmums sanāksmes laikā tika pamatots. Likumā par valsts himnu nebija noteikta tonalitāte, bet ir pievienots nošu teksts. 1999. gadā pieņemti Ministru Kabineta (MK) Noteikumi tika respektēti.

2003. gadā KM ierosināja sakārtot himnas nošu tekstu pirms oficiāla nošu izdevuma dažādiem atskaņotāju sastāviem un vienoties, vai lietot, vai nelietot ceturto paaugstināto pakāpi. Šo komisiju vadīja Imants Kokars, piedalījās Juris Karlsons, Pēteris Plakidis, Arnolds Klotiņš, Imants Resnis, Jēkabs Ozoliņš. Prof. Kokars konsultējās ar saviem kolēģiem, taču jau toreiz bija dažādi viedokļi. Liepājas diriģents Jēkabs Ozoliņš bija vienīgais no komisijas sanāksmes dalībniekiem, kurš nepiekrita atteikties no IV pakāpes (A. Bomiks, A. Klotiņš).

Komisijai izdevās vienoties par divām tonkārtām (Sibemol mažors un Famažors), kas piemērotas dažādiem atskaņotāju sastāviem. Tika izveidotas 18 himnas partitūras (to skaitā divas himnas īsās versijas atskaņošanai un tiražēšanai), kas iestrādātas himnas normatīvajā regulējumā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.398 „Grozījums Ministru kabineta 1999.gada 12.janvāra noteikumos Nr.14 „Kārtība, kādā tiražējamās Latvijas valsts himnas notis un skaņu ieraksti””.

Mūzikas izdevniecība SIA *Musica Baltica* (vienīgā specializētā nošu izdevniecība Latvijā) sagatavoja ierakstus visām 18 versijām. Tos atskaņoja LNSO, Valsts Akadēmiskais koris „Latvija” un Bruņoto spēku pūtēju orķestris. Nav iemesla apstrīdēt šo kolektīvu izpildījuma kvalitāti. Ieskaņotie varianti nodoti Ārlietu ministrijai, kas tos ir nogādājusi Latvijas ārzemju vēstniecībām. Ārzemēs himna pēc šiem materiāliem ir jau dažās valstīs ieskaņota un tiek lietota (A. Bomiks, A. Klotiņš).

Ja kaut ko maina, ieraksti jāgatavo no jauna. Nav īsta pamata to darīt (A. Klotiņš, A. Bomiks). Katrai tonalitātei ir sava krāsa, katrai skaņai ir sava vērtība. Ir būtiska atšķirība intonācijā. Piem. frāze „Mūs’ Latvijā” var skanēt stingrāk vai maigāk. Svinīgumu izsaka augstāka tonkārtā, lūdzoša skaņa skan zemāk (J. Kļaviņš). Ja diriģenti var pierādīt, ka Dziesmu svētkiem vajag citādu tonalitāti, ir jāsāk jauna diskusija un tā būs ilgstoša (A. Bomiks, S. Pujāte).

J. Erenštreits rezumēja, ka Dziesmu svētku kopkorī, kur ir gan vīru, gan sieviešu koris, visiem ir jādzied tā, kā dziedātu jauktais koris (Sibemol mažorā). Savukārt, dziedot unisonā, piemērotāks ir Fa mažors (tas ir redzams Himnas nošu bronzas atlējumā Viesturdārzā). Vieni teica, ka Fa mažorā var dziedāt arī uz balsīm (J. Kļaviņš), bet citi iebilda, ka Fa mažors „ir par augstu un tauta to nevar izdziedāt”.

G. Vaivode uzskatīja, ka ceturtais pakāpes jautājums ir svarīgs tikai diriģentiem. Edgars Lipors uzsvēra, ka himnu jādzied tā, lai visiem būtu ērti. Fa mažorā dziedāt nav ērti un tam nevar dziedāt līdzī. Ierosina lietot Sibemol mažoru. Klotiņš skaidroja, ka tonalitāte vai dziedāšanas augstums ir atkarīgs no tā, vai dzied jauktais koris, vīru koris, bērnu koris vai vienkārši sapulcējušies cilvēki, kur acīmredzot, kāds “sācējs” pēc savas izjūtas uzdod balsi. Sievietēm būs ērti dziedāt, sākot dziedāšanu no skaņas Fa vai skaņas Sol (Fa mažorā vai Sol mažorā), bet vīriem Fa mažors būs par zemu, sevišķi, ja kāds grib dziedāt “uz balsīm” basu, kas tad aizies līdz lielās oktāvas Do, ko spēj nodziedāt tikai izņēmuma cilvēki, t.s. oktāvisti. Kompromiss var būt Labemola

mažors, un šī tonalitāte ir izraudzīta arī 2018. gada Dziesmu svētku nošu krājumā (A. Klotiņš, S. Pujāte).

Jāzēpa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas vēstulē norādīts:

- 1) saskaņā ar dziesmas oriģinālu jāievēro harmonizācijas precizējums – himnas otrajā daļā basu līnijas balsvedībā jābūt paaugstinātai IV pakāpei;
- 2) ieteicamā himnas tonalitāte korim (jauktajam korim, sieviešu korim un vīru korim) – ar instrumentālu pavadījumu – Labemol mažors;
- 3) ieteicamā himnas tonalitāte vienbalsīgam dziedājumam ar instrumentālu pavadījumu – Fa mažors.

Kopīgais slēdziens bija, ka par „pareizo” noti un pakāpi ir jāturpina mūzikas speciālistu diskusija un jāvienojas speciālistiem.

3. Solista izpildījums un brīvs kolektīvs dziedājums

Mūziķi, kas rosināja konsīliju, uzskatīja, ka oficiālā izpildījumā (sporta, oficiālos un sabiedriskos pasākumos) nav pieļaujams solista izpildījums, kas daudzreiz ir kļūdainš un neprofesionāls, taču arī šajā jautājumā domas dalījās. Vairāki eksperti pievienojās mūziķu priekšlikumam (A. Platpers, A. Matīsa, A. Grūbe), bet vairākums uzskatīja, ka, ja himnu dzied labs solists, tas tikai uzlabo himnas skanējumu un nav apkaunojums (J. Amoliņš, G. Vaivode).

A. Platpers atgādināja, ka „Dievs, svētī Latviju!” ir radusies kā mākslas dziesma vīru korim četrās balsīs, tā nebija paredzēta kā himna. Jāņa Cimzes darbības rezultātā tā pārtapa par valsts himnu. Tāpēc Latvijas himna ir daudz balsīga. Reti kuras valsts himna ir daudz balsīga. Himna ir ļoti specifisks mākslas darbs.

Eksperti uzskatīja, ka iebildums pret solista izpildījumu nav precīzi formulēts. Nav pieļaujams slikts, likumam neatbilstošs solista izpildījums, taču kvalitatīvs izpildījums nav uzskatāms par necieņu pret himnu (G. Vaivode, A. Bomiks, A. Grūbe).

Nebija šaubu, ka brīvs kolektīvs dziedājums ir pieļaujams un vēlams, taču arī brīvā dziedājumā jācenšas izpildīt himnu iespējami pareizi, atbilstoši likumam. Par šo jautājumu izvērsās plašas debātes. Tāpēc tika izteikti priekšlikumi, ka ir jānovērtē, kur dzied balsīs un, kur – unisonā. Ja var dziedāt unisonā, tad kāpēc nevar dziedāt solists.

Tomēr profesionāļiem ir jāvērtē kā izpilda solists (A. Grūbe). Slikts solista izpildījums nav pieļaujams. Skolās mūzikas stundu skaits ir mazs, tāpēc labs vietēja solista izpildījums var būt retums.

Eksperti aicināja sekmēt brīvu kolektīvu līdzdziedājuma izpildījumu (pieļaujot līdzdziedājumu arī publiskos un oficiālos pasākumos), taču „galvenajam” (oficiālajam) izpildījumam jābūt profesionālam. J. Erenštreits uzskatīja, ka neviena no pašlaik piedāvātajām toņkārtām nav piemērota līdzdziedāšanai – tās ir vai nu par augstu, vai par zemu.

4. Skanšas jāizrunā skaidri

Eksperti uzskatīja, ka himnas teksts un mūzika ir vienoti. Tekstam ir metaforiska valoda, tas vēsta, ka cilvēks balstās uz augstākām vērtībām (A. Klotiņš, A. Matīsa). Teksta skanējumam (garumzīmēm, uzsvāriem) ir liela nozīme (A. Matīsa).

Izpildot himnu, ir jāievēro valodas un pareizas, perfektas runas likumības (jānovērš skaņu saplūšana). Aktuāla ir līdzskaņu precīza izruna un himnas beigās nav pareizi vilkt „La-a-atvijā”. Ir jāpanāk mūzikas un teksta vienotība, skaidra līdzskaņu izruna (J. Erenštreits, A. Matīsa, A. Grūbe). Valodas un runas speciālistiem iebilda A. Klotiņš, sakot, ka par šo jautājumu ir vērts diskutēt tikai profesionāļiem, kas gatavo himnas koncertizpildījumu. Reglamentēt izrunu ar noteikumiem būtu aplamība, jo himnu var dziedāt jebkura sabiedrības grupa, kur izruna nevar būt un nebūs reglamentēti precīza.

D. Markuss uzskatīja, ka tautas kopdziedāšanā var būt dažādas atkāpes (A. Klotiņš piekrita), it sevišķi fonētiskās, bet kora vai citā paraugatskaņojumā jābūt precizitātei, jo Valsts himna ir valstiski vienojoša, tāpat kā Valsts valoda.

Viņa atcerējās, ka valstiskās neatkarības atjaunošanas sākumā, arī viņai ir bijis jāpiedomā, kurā daļā "zied" un kurā - "dzied". Šādas jukas dzirdamas kopdziedāšanā arī mūsdienās. D. Markus sev izskaidrojusi, ka dzied noteikti meitas - pašas kā puķes, ziedu vainagi, u.tml., tad vairs nav bijis šaubu, ka meitas dzied un dēli dzied.

A. Matīsa un A. Grūbe kopīgi sagatavotā apkopojumā par galvenajām runas nepilnībām (pievienots slēdzienam) piekrīt, ka jebkura neprecizitāte saistībā ar Latvijas valsts himnas izpildījumu ir jānovērš. Izrunas neprecizitātes ir sastopamas arī kora himnas dziedājumā, kas publicēts internetā. Piemēram, kļūmīgi skan himnas 1. panta 3. rindiņa: „Svētī jel Latviju”, kur nedrīkstētu saplūst kopā divi līdzskaņi „ll”. 2. panta 1. rindiņā vārdā „kur” un 3. rindiņā vārdā „tur” precīzi jāskan patskanim „u” (dziedājumos bieži skan „o”). Himnas 1. rindkopā vārdā „Dievs” jābūt skaidri artikulētam vokalizētajam līdzskanī „v”. Himnas 2. panta tekstā „Kur latvju meitas dzied” nedrīkst bez pauzes saistīt kopā vārdus „meitaszied”.

Viņas ieteica ierakstīt vismaz vienu precīzu kāda no valsts profesionālo koru Latvijas valsts himnas atskaņojumu, kur dziedājumā nepazūd teksta būtība, saturs un jēga, un vārdi ir skaidri saklausāmi un precīzi izrunāti. Šādu ierakstu ir jāizmanto publiskos pasākumos, un to varētu izmantot mūzikas pedagogi izglītības iestādēs, kordiriģenti kā paraugu, mācot kolektīvus. Ieteicams normatīvajos aktos noteikt, ka tikai šāds ieraksts ir jāatskaņo valsts radio un televīzijā, sākot dienas programmu.

5. Jānosaka precīzs metronoma laiks

J. Erenštreits uzskatīja, ka himnas tempu var nedaudz palielināt, izpildīt to dzīvelīgāk. Tā sporta sacensību reglamentā varētu iekļauties ar pilnas himnas izpildījumu un būtu labāks skanējums Dziesmu svētkos.

Arī S. Pujāte atzīmēja, ka izpildījuma dinamika, ātrums ir svarīgs jautājums. Turpretī citi eksperti (G. Vaivode, A. Klotiņš, A. Bomiks) domāja, ka to nevar regulēt un tas vispār nav būtisks jautājums, ja nu vienīgi gadījumā, ja himnu atskaņo kādam ierakstam. A. Bomiks informēja, ka katram no 18 himnas izpildījuma variantiem metronoms ir norādīts. Metronoms ir atkarīgs no izpildīšanas apstākļiem, piemēram, vai himnu dzied telpā vai brīvā dabā, vai ejot uz kapiem, vai možai darbībai (U. Račevskis). A. Klotiņš uzskatīja, ka tempa paātrinājums drīkst notikt vienīgi atskaņojuma kvalitātes interesēs, nevis noteikto hronometrāžas ierobežojumu dēļ.

Konslīlijā izgaismojās vairāki iepriekš nepieteikti jautājumi.

1. Sods par himnas necienīgu izpildījumu.

Konslīlija dalībnieki nešaubījās, ka himnu jebkuros apstākļos ir jāizpilda cieņpilni (A. Platpers, J. Erenštreits, I. Brīvers, S. Pujāte, E. Severs u.c.).

I. Brīvers informēja, ka Saeimas Juridiskajā komisijā pašlaik izskata izmaiņas likumā „Par Latvijas valsts himnu”, lai ieviestu stingrākus sodus par klaju necieņu pret himnas izpildījumu. Viņš skaidroja, ka izmaiņu priekšlikumā nav noteikti kritēriji - kad ir izrādīta klaja necieņa, tāpēc tās nav pieņemamas.

Konslīlija dalībnieki nešauboties pievienojās J. Erenštreita izteiktajam vēlējumam – „lai par himnu un tās izpildījumu nebūtu lietots vārds „aizliegts””. Sods par nepareizu dziedāšanu nav pareizā metode.

I. Brīvers papildināja, ka himna, karogs un ģerbonis ir svēti, bet tie nav neaizskarami. Tie ir tautas īpašums, tāpēc katra pilsoņa tiesības ir izmantot himnu, kā viņš vēlas. Himna ir tautas lūgšana, bet ticībā neviens nenorāda, kā jālūdz Dievu. Kas ir cieņa vai necieņa – tas ir subjektīvs vērtējums. Vai cilvēks, kurš nav labs dziedātājs, dziedot himnu, izrāda necieņu? Protams, nē, un himnu dziedāt nevar aizliegt.

Tomēr, izpildot himnu oficiālajos un publiskos pasākumos, ir jāievēro stingrs reglaments. Arī Likumā paredzētā celšanās kājās himnas skanējuma laikā ir jāizpilda. Cieņu var izrādīt jebkurai dziesmai, bet himna ir īpaša dziesma (I. Brīvers).

E. Severs uzskatīja, ka grozījumos (ja vispār) var paredzēt tikai lielākus administratīvos sodus par necieņu pret himnu un arī par himnas atveidojumiem. E. Severs un A. Klotiņš ieteica normatīvajā regulējumā par valsts himnas izpildīšanu nošķirt divas atšķirīgas situācijas 1) publisks rituāls un 2) dziedāšana sadzīvē bez pretenzijas uz publisku rituālu. Publiskā rituālā himnas izpildījuma regulējums ir stingri jāievēro.

Esošā normatīvā regulējuma (Likumu un Noteikumu, kuriem katram ir tikai 7 īsi panti) izvērtējums rosina secināt, ka normatīvajam regulējumam atbilstoša himnas izpilde ir, no vienas puses, stingri reglamentēta (noteikti vārdi, notis, aranžējumi un noteikumi, kad himnu jāizpilda obligāti), bet, no otras, arī brīvi interpretējama (nav definēta necieņas izrādīšana, klaja necieņa, svinīgi apstākļi, citi jēdzieni). Nav arī zināmi citi avoti, kuros būtu skaidri definēta klajas necieņas izrādīšana Latvijas valsts himnai, un arī pārkāpuma fiksēšana, pierādījumu iegūšana un nostiprināšana ir sarežģīta. Nav ziņu, kā un cik bieži kāds ir sodīts par necieņu pret himnu vai tās apšaubāmu izpildījumu (piemēram, džeza vai repa stilā), un vai jebkāds izpildījums, vadoties no esošā normatīvā regulējuma, ir uzskatāms par apšaubāmu.

2. Vai ir pieļaujams himnas tulkojums

Likuma 3. panta pirmais punkts nosaka, ka „Latvijas valsts himna izpildāma latviešu valodā ar Kārļa Baumaņa komponēto mūziku”. Likums neko nesaka par himnas tulkošanu. D. Markus pauda, ka nav pieņemams himnas dziedājums, tulkojot vārdus citā valodā vai dialektā. Cienot latgalisko kultūru, viņa tomēr neatbalsta to, ka 2017. gada vasarā Latgales kongresā Latvijas himnu dziedāja latgaliski. Ja Latgales iedzīvotājiem ļoti gribas savu novada himnu, par to var izvēlēties citu skaņdarbu, līdzīgi, kā to dara augstskolas, pilsētas, u.c.

Tomēr himnas dziedāšanu latgaliski var neuzskatīt par esošā normatīvā regulējuma pārkāpumu, jo latgaliešu valoda netiek uzskatīta par patstāvīgu valodu, bet gan par latviešu valodas paveidu (dialektu). Tātad, dziedot Latvijas valsts himnu latgaliski, Likums netiek pārkāpts, tomēr ir noticis himnas tulkojums.

3. Vai Latvijai vajag citu himnu?

Konsīlija dalībnieki nepiekrīt, ka par Latvijas himnu būtu jāizvēlas kāda cita dziesma, piemēram, R. Paula „Manai Dzimtenei”, M. Brauna „Saule, pērkons, Daugava” vai kāda cita - šādi priekšlikumi sabiedrībā ir izskanējuši. Latvijas himnu vērtē par pārāk lēnu, padevīgu („lūgšana, vai mēs kādi lūdzēji”). Uzskata, ka tai būtu jābūt možākai, mobilizējošai uz panākumiem. Piedāvājumu kopš 2010. gada ir daudz.

J. Erenštreits informēja, ka 2018. gada Dziesmu svētkos pirmo reizi Latvijas Dziesmu svētku vēsturē kopš 1918. gada himnu dziedās koncerta vidū (kā 20. dziesmu).

A. Grūbe uzdeva retorisku jautājumu - kāpēc himna ir skumja un vai tā ir skumja? Ja cilvēkam sirdī nav prieka, tad nekas neskan. Latvijas Radio rīta izpildījumā himna ir skumja. Taču tempa ritms ir vārdā – ko grib pateikt. Viss ir atkarīgs – kā diriģents izjūt mūziku. Himnu dzied skumji un nezina vārdus. Tāpēc skolā ir jāiemāca vārdu izpratni, artikulāciju un skaņu. Dziedājumā nevar pazaudēt jēgu, ko izsauc intonācija.

Neviens neiebilda, ka Latvijas valsts himna „Dievs, svētī Latviju!” ir viena no skaistākajām un emocionālākajām himnām pasaulē (M. Svīre, A. Grūbe u.c.). Bet galvenais – kopš 1873. gada šī Baumaņu Kārļa dziesma ir dzīvojusi līdz sabiedrības galvenajiem notikumiem (Dziesmu svētki, 1905. gada revolūcija, Pirmais pasaules karš, strēlnieki, valsts tapšana, pretošanās okupācijām utt.). Šajā procesā, kur tās vēsture ir bijusi tautas vēsture, tā ir ieguvusi patriotisko piepildījumu, kāda pagaidām nav nevienai citai dziesmai (A. Klotiņš)

4. Kā panākt labu himnas izpildījumu

1990-o gadu sākumā, barikāžu laikā un kādu laiku pēc tam himna bija svētums un kā svētumu to arī izpildīja – ar izjūtām un izpratni (O. Caune, A. Grūbe u.c.). Mūsdienās himnu nezina, jo skolās to nemāca. M. Svīre atcerējās, ka 1998. gadā, vēl okupācijas apstākļos, kad oficiāli atzīmēja Latvijas valsts nodibināšanas 70. gadadienu, oficiālās personas šajā pasākumā nepiedalījās, bet tie, kas bija zālē, pirmoreiz dziedāja „Dievs, svētī Latviju!”. Bija jābrīnās, ka cilvēki zina vārdus, var dziedāt Latvijas valsts himnu, kas 50 gadus bija aizliegta. Un – kā tas var būt, ka tagad tikai neliela daļa dzied Latvijas valsts himnu. Vai trūkst patriotisko jūtu? Diezin vai ir tik daudz cilvēku, kam bail atvērt muti tāpēc, ka viņi nav muzikāli. Visticamāk, nezina himnas vārdus.

G. Felsbergs pauda, ka ir starpība, vai himnu tikai klausās, vai dzied. Viena lieta ir klausīties, cita – ar savu esību himnu apstiprināt. **Himnas fenomens apstāsies tad, kad to tikai klausīsies.** Lai panāktu, ka himnu dzied tautā (līdzīgi dziedot oficiālajos, publiskajos un privātajos pasākumos), himnu jāspēj dziedāt ērti. Ja kaut kas to traucē (piemēram, nepiemērota tonalitāte), ir jāspēj to izmainīt, jo likumus izstrādā cilvēki.

Viņš pauda vairākus interesantus priekšlikumus, kā veicināt himnas dziedāšanu tautā:

1) izveidot viegli pieejamus bez maksas iegūstamus autorizētus himnas izpildījuma avotus, lai, meklējot valsts himnu (tai skaitā pieprasot meklētājos vairākās lielajās valodās, ne tikai latviešu), tie parādītos kā pirmie avoti;

- 2) izveidot himnas pareiza izpildījuma lietotni mobilajā telefonā (himnas vārdi, ar regulējamu burtu lielumu un krāsu);
- 3) bērnudārza vecākajās grupiņās un skolās/augstskolās (vismaz Latvijas mācību iestādēs) nedēļu sākt ar kopīgu himnas dziedāšanu;
- 4) konkursi, par labāko himnas izpildījumu, bērnu zīmējumi, „lielo” mākslinieku skaņdarbi *YouTube*;
- 5) Rīgā nosaukt ielu Kārļa Baumaņa vārdā;
- 6) Rīgas Satiksmes un citu pilsētu transporta līdzekļos pirms valsts svētkiem ievietot lasāmu himnas tekstu (nodrukātu reklāmas standos vai monitoru ekrānos);
- 7) nozīmēt Latvijas Institutu par atbildīgo par himnas popularizāciju tautā.

Pareizu himnas dziedāšanu ir jāmāca, nevis jāsoda par nepareizu dziedāšanu. Valsts galvenais uzdevums ir sekmēt himnas dziedāšanu. Te svarīga loma ir skolai un izglītībai. Jāpalielina kora loma izglītības sistēmā un sabiedrībā (J.Erenštreits).

Skolās himnas mācīšanai nepievērš pietiekošu uzmanību (A. Platpers). Agrāk himna bija iespiesta mācību grāmatās, tagad to māca tikai 5. klasē. Skolas svētkos skolēni ne vienmēr himnu dzied paši, biežāk tikai klausās ierakstu. Tāpēc tālākajās izglītības pakāpēs, piemēram, Aizsardzības akadēmijā, himnu dziedāt četrās balsīs vairs nevar iemācīt. Neviens vairs nemāca dziedāt svinīgas dziesmas, tostarp himnu. A. Platpers jautāja – kāpēc Izglītības un zinātnes ministrijai nav mūzikas metodikas - kā mācīt dziedāt. Kas notiek vispārīgajās skolās ar mūzikas mācīšanu.

E. Severs atgādināja, ka pastāv tā dēvētās valstiskās audzināšanas vadlīnijas, tostarp par himnas izpildījumu un attieksmi pret to. Tās ir jāievēro izglītības iestādēs. Himnai jābūt izvietotai redzamā vietā. 1. septembrī, skolas jubilejā un citos svinīgos pasākumos ir jāatskaņo himna. No likuma izriet, ka himnas izpildīšanas laikā ir jābūt svinīgiem apstākļiem.

M. Svīre pārmeta ka nepietiek ar IZM noteikumos ierakstīto prasību svinīgos pasākumos skolās **atskaņot** valsts himnu, jo atskaņošana ir jebkura veida izpildījums, un tas ir par maz. Jānosaka, ka skolas sarīkojumos **himna jādzied**. Lai dziedātu – himna ir jāiemāca. Tas jāsāk ar bērnu dārzu vai vismaz pirmo klasi. Mācot vārdus, ir jārunā par himnas vienkāršo vārdu simbolisko nozīmi. Ko, piemēram, nozīmē „laimē diet”? Laimīgs cilvēks ir, kad viņam labi klājas, galvenokārt – garīgā ziņā. Himnā ir īpaši vārdi un ir jāsaprot, kā caur vārdu pasniegt mūziku un caur mūziku skaidrot vārdu simbolisko nozīmi (A. Grūbe).

E. Severs apliecināja, ka IZM apzinās himnas svētumu un apņemas to mācīt.

Himnas izpildījuma laikā ir precīzi jāievēro nošu garumi, teksta izrunas utt. (A. Platpers). Pat himnas izpildījums Latvijas Radio sešos no rīta ir neprecīzs (J. Amoliņš).

Likumi ir pieņemti, bet ir jāpasaka, kā tos pielietot un jāpārlicinās, ka normatīvais regulējums ir precīzs un izpildāms. Piemēram, bez vārdiem ir skaidrs, ka Saeimas svinīgajos pasākumos himnu nevajadzētu pasniegt džeza izpildījumā. Kā var atļauties dziedāt himnu kā estrādes dziesmu vai izpildīt džeza ritmos, turklāt, valsts vadības augstākajā līmenī! Taču Likums pieļauj himnas atskaņojumu arī instrumentālā izpildījumā, īsti nepasakot, kas tas ir. Likuma 3. pants nosaka: „Himnu var atskaņot arī instrumentālā izpildījumā”, bet Noteikumu 3. pants nosaka, kādus himnas aranžējuma variantus (atskaņotāju sastāvus un tonalitātes) var izmantot himnas

atskaņošanai un tiražēšanai. Šīs normas jāsaprot kā norādi, ka himnu nevar izpildīt džeza vai repa stilā, taču arī tas ir „instrumentāls izpildījums” un nav uzskatāms par necieņas izrādīšanu pret izpildāmo skaņdarbu.

Esošais normatīvais regulējums nenosaka atbildību par himnas izpildījuma kvalitāti oficiālajos un publiskajos pasākumos. Eksperti nešaubījās, ka par himnas izpildījuma kvalitāti atbildība ir pasākuma organizētājiem, taču viņiem ir jādod iespēju nodrošināt labu himnas izpildījumu (A. Bomiks). Kaut gan ir pieejami 18 kvalitatīvi himnas izpildījuma varianti, tos ne vienmēr izmanto.

5. Normatīvajam regulējumam atbilstoša himnas izpildījuma pieejamība

Mūziķi, kas rosināja konsīliju, uzskatīja, ka ir jāievieš kārtība, ka atbildīgā iestāde – KM nodrošina augsti profesionālus ierakstus – gan vokālus (koris), gan instrumentālus (simfoniskais orķestris, pūtēju orķestris), gan arī kopā vokāli simfoniskus skanējumus. Nozīmīgu pasākumu organizatoriem himnas atskaņošanai ir jāizmanto tikai šie ieraksti (saņemami elektroniskā veidā ar interneta palīdzību). Taču, ierakstu lietošana nav jāpārspīlē, jo tas sekmēs nedziedāšanu (A. Klotiņš).

Konsīlija dalībnieki norādīja, ka pašlaik nav resursu, kur jebkurš oficiālu vai publisku pasākumu organizētājs var atrast laba himnas izpildījuma ierakstus. Nav valsts (Latvijas Republikas) oficiālas mājas lapas, kur himnu var katrs iegūt. KM pienākums ir šādu mājaslapu izveidot, padarot pieejamu ne tikai ierakstu, bet arī notis un vārdus (pa balsīm). 2003. gada komisijas izstrādātie 18 himnas aranžējumi dažādiem atskaņotāju sastāviem, ieskaitot divas īsās versijas olimpiskajiem apbalvojumiem (simfoniskajam orķestrim un pūtēju orķestrim) ir publicēti un pieejami mūzikas izdevniecībā SIA *Musica Baltica* (A. Bomiks), bet ir šaubas, vai par to ir informēti visi oficiālo un publisko pasākumu organizētāji, jo normatīvajos dokumentos nav noteikts, kur šādi ieraksti atrodami. Ticamību ierakstu oficiālajam statusam var mazināt tas, ka SIA *Musica Baltica* nav valsts institūcija.

Interneta meklētājā, pat neatverot SIA *Musica Baltica* mājas lapu, ir norāde” „*Mūzika Baltika* piedāvā Latvijas Republikas himnu dažādiem sastāviem - korjiem, orķestriem, klavierēm - bez maksas. Nepieciešamo meklē šeit!”. Visus himnas izdevumus var atrast, izmantojot mājas lapas meklētāju. Atskaņojums un notis ir pieejamas internetā. Nošu teksta drukāto versiju var iegādāties sazinoties caur e-pastu musbalt@latnet.lv. Izdevums pieejams lejupielādei bez maksas.

I. Treija apsolīja, ka KM ir gatava veikt jaunus ierakstus, bet tikai tad, ja mūzikas profesionāļi to uzskata par nepieciešamu. Tūlīt pēc konsīlija, Kultūras ministrija atvēra savā mājas lapā himnai veltītu sadaļu (<https://www.km.gov.lv/lv/kultura/latvijas-valsts-himna>).

Eksperti šaubījās, vai atskaņošana no esošiem ierakstiem ir vienmēr iespējama. Oficiālos pasākumos tā vajadzētu darīt, bet ir jārēķinās arī ar apskaņošanas un atskaņošanas tehnikas kvalitāti himnas atskaņošanas vietā. Turklāt, atskaņojot no esoša ieraksta, grūti panākt emocionālās vienotības sajūtu.

Slēdziens

Ekspertu domas par konsīlija vajadzību dalījās. Viņi atgādināja, ka ir pieņemts likums un MK noteikumi, kuros ir pateikts viss nepieciešamais – gan vārdi, gan nošu teksti,

gan cieņas izpausmes forma (piecelšanās kājās, cepures noņemšana, personu valsts formas tērpos rīcība), gan himnas tiražēšanas kārtība, lai himnas izpildījums neradītu šaubas. 2003. gadā ir darbojusies KM rosināta komisija, kurā himnas izpildījums tika vispusīgi apspriests un pieņemti lēmumi.

Tomēr eksperti bieži uzsvēra, ka himna ir valsts simbols un tās svinīgs un cieņpilns izpildījums nekad nevar zaudēt nozīmi. Vairāki no viņiem atzina, ka himnas izpildījums kļūst arvien sliktāks, arvien retāk himnu izpilda tautā.

Eksperti uzskatīja, ka problēmjautājumi ir saistīti ar niansēm. Ja tās ir svarīgas, par tām ir jārunā, un Latvijas Nacionālais kultūras centrs apņēmas sarunas turpināt un būt par vidutāju starp KM, kas var rosināt un īstenot uzlabojumus, un māksliniekiem, kuri visprecīzāk spēj izskaidrot problēmas un to radītās sekas.

Konsīlija gaitā tika apspriesti visi pieci mūziķu izvirzītie jautājumi un vairāki papildus jautājumi. Diskusijās iezīmējās divi virzieni, katrā no tiem savukārt iezīmējās divi atšķirīgi aspekti:

1) himnas izpildījuma kvalitāte:

- muzikālie aspekti (notis, tonkārtas, temps, muzikālie un emocionālie akcenti);
- sabiedriskie aspekti (vārdu izpratne, valodas lietojums, izpildījuma emocionālā izpausme);

2) himnas izpildījuma apstākļi:

- oficiālajos pasākumos;
- privātajos vai līdzī dziedot publiskajos pasākumos.

Eksperti nešaubījās, ka nekādā gadījumā **nedrīkst himnu atsvešināt no tautas**, tāpēc privātos apstākļos un līdzī dziedot oficiālajos un publiskajos pasākumos, neapzināta normatīvā regulējuma neievērošana (piemēram, dziedāšana nepareizā tonkārtā) nav uzskatāma par necieņu pret himnu, taču himnas vārdu nezināšana nav pieļaujama. Turpretī oficiālos un publiskos pasākumos himnas izpildījumam jābūt ideālam.

Eksperti arī uzsvēra, ka himnas izpildījuma uzlabošanai **sodišana nav līdzeklis**, bet ir jārada apstākļi, galvenokārt, plašāk iesaistot himnas izpildījumu mācību procesā un uzlabojot zināšanas par valsts simboliem ģimenē un visās bez izņēmuma izglītības iestādēs, lai ieaudzinātu cieņpilnu attieksmi pret valsts himnu un sekmētu iespējami labu himnas izpildījumu jebkuros apstākļos.

Tā kā konsīlijā neizveidojās vienots viedoklis par izvirzītajiem Latvijas valsts himnas izpildījuma jautājumiem, pēc konsīlija tika veikta padziļināta normatīvā regulējuma un himnas izpildījuma prakses analīze. Analīzē iegūtās atziņas un Konsīlija dalībnieku viedokļi apspriestajos jautājumos apkopoti sekojošajā tabulā.

Apspriestie jautājumi	Esošais regulējums / Ieteikumi
Konsīlija iemesls	
Normatīvais regulējums par Latvijas valsts himnu ir pieņemts un tas ir atzīts par pietiekošu, bet problēmas iezīmējas tā īstenošanā.	Likums „Par Latvijas valsts himnu”, pieņemts 19.02.1998, spēkā no 19.03.1998 (turpmāk – Likums).
Atsevišķos gadījumos esošais	MK noteikumi Nr. 14 „Kārtība, kādā tiražējamas Latvijas valsts himnas notis

<p>normatīvais regulējums kavē himnas izpildījumu tautā (piemēram, dēļ grūti izdziedamas tonkārtas).</p> <p>Normatīvais regulējums ir lakonisks, tā izpilde tiek nodrošināta, „vadoties pēc noteiktās kārtības”, taču Likuma un MK noteikumu normas ir iespējams dažādi traktēt un tās dažkārt ir pretrunīgas.</p>	<p>un skaņu ieraksti”, pieņemti 12.01.1999, spēkā no 15.01.1999, grozīti 2005. gadā (turpmāk - Noteikumi)</p> <p>Ministru kabineta noteikumi Nr.398 „Grozījums Ministru kabineta 1999.gada 12.janvāra noteikumos Nr.14 „Kārtība, kādā tiražējamas Latvijas valsts himnas notis un skaņu ieraksti””</p> <p>Ieteikums</p> <p>Konsīlijs bija nepieciešams, lai pievērstu uzmanību himnas izpildījumam gan oficiālajos un publiskajos pasākumos, gan privātajos pasākumos, ja nepieciešams, mainot esošos likumus un novēršot citus šķēršļus, kas kavē himnas pilnvērtīgu izpildījumu, piemēram, sekmējot himnas vārdu un teksta izpratni, un kopdziedāšanas praksi.</p>
<p><i>Pilnā vai īsā himnas versija</i></p>	
<p>Himnas pilnā versija ir divas daļas, kas katra atkārtojas.</p> <p>Atsevišķos gadījumos (galvenokārt, sporta pasākumos) tiek izpildīta himnas saīsinātā versija - tas atzīts par nepieciešamu, lai iekļautos himnas izpildījumam paredzētajā laikā un pielāgotos starptautiskajai praksei.</p> <p>Himnas īsās versijas piedāvājumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bez pantu atkārtojuma, - atkārtojot tikai pirmo pantu, - atkārtojot tikai otro pantu. <p>Arguments pret saīsinātu himnas izpildījumu: cieņpilns ir tikai pilnas himnas izpildījums atbilstoši K. Baumaņa melodijai un tekstam.</p> <p>Spēkā esošajā himnas normatīvajā regulējumā nav norādīts, kas ir himnas pilnā versija (tikai nošu tekstā ir norādes par atkārtojumu), īsā versija, fragments, citāts un kad tie lietojami. Ir tikai noteikts, ka ir „Atļauts himnu (vai tās fragmentu) vai arī tikai himnas melodiju (vai tās fragmentu) lietot un tiražēt citāta, apdares materiāla vai tamlīdzīgā veidā kā atšķirīga, patstāvīga skaņdarba elementu vai kā muzikālu signālu”, bet šajos</p>	<p>Likums par Latvijas valsts himnu norāda, „izpildot Latvijas valsts himnu, tās tekstam un mūzikai jāatbilst tekstam un mūzikai, kas apstiprināti ar šo likumu”, taču likuma tekstā nav norādes par pantu atkārtojumiem (ir nošu tekstā).</p> <p>Noteikumi atļauj himnas saīsināto variantu (4. pants) vai pat tās fragmentus (5.–6. pants) tiražēt citāta, apdares materiāla vai tamlīdzīgā veidā.</p> <p>Norādi par pilnas vai īsās versijas formu dod tikai <i>SIA Musica Baltica</i> ieraksti (pieejami bez maksas), bet tas neietilpst normatīvajā regulējumā.</p> <p>Ieteikumi</p> <p>Himnas īsās versijas izpildīšana ir atļaujama tikai ārkārtas izņēmuma gadījumos, kad to prasa pasākumu organizatoru pamatoti noteikts laika ierobežojums (ne sporta pasākumos).</p> <p>Arī šādā gadījumā vispirms meklēt risinājumu, palielinot himnas izpildes tempu, nevis to saīsinot.</p> <p>Ieteicamais temps $\frac{1}{4} = 96$ pēc metronoma.</p> <p>Speciālistu diskusijā vienoties par himnas īsās versijas veidu, pieļaujamību un</p>

<p>gadījumos tā „tiražējama tādā formā un veidā, kurā nav pieļauta necieņas izrādīšana pret himnu”.</p> <p>Tā notiek teātra izrādēs, lugās un citos gadījumos, kur himna parādās kā mākslas tēls (nevis juridiskā nozīmē).</p>	<p>nepieciešamību, un pieņemtā lēmuma precīzu formulējumu normatīvajā regulējumā.</p> <p>Himnas īsā versija varētu nozīmēt - neatskaņot ievada daļu vai neatkārtot himnas pirmo daļu.</p> <p>Normatīvajā regulējumā precīzāk noteikt, ko nozīmē himnas (vai tās fragmentu) vai tikai himnas melodijas (vai tās fragmentu) lietojums un tiražējums citāta, apdares materiāla vai tamlīdzīgā veidā kā atšķirīga, patstāvīga skaņdarba elementu vai kā muzikālu signālu.</p>
„Pareizā” nots/ pakāpe	
<p>Vēsturiskā atskatā noskaidrots, ka par himnas tonalitāti un vīru kora basa balss pakāpi nav vienprātības - dažādu periodu nošu tekstos sastopami dažādi varianti.</p> <p>Pašreizējais variants izvēlēts īpašā komisijā, kas notikusi 2003. gadā.</p> <p>Atbilstoši komisijas lēmumiem sagatavoti 18 himnas aranžējuma varianti ar dažādu atskaņotāju sastāvu un tam atbilstošu tonalitāti pilnajai un īsajai himnas versijai, un veikti ieskaņojuma varianti.</p> <p>Himnas otrajā daļā basu līnijas balsvedībā nav noteikta paaugstināta IV pakāpe, kā tas bija K. Baumaņa radītā skaņdarba vienā no pirmizdevumiem (otrā – nav bijis) un A. Jurjāna vēlākajā apdarē.</p> <p>Noteikumos noteiktā himnas tonalitāte vienbalsīgam dziedājumam (ar vai bez instrumentāla pavadījuma) – Fa mažors - ir apgrūtināta līdzdziedāšanai – tā ir par augstu vai par zemu.</p> <p>Nespēja izdziedāt himnas nošu tekstu attālina himnu no tautas un samazina himnas dziedāšanu tautā.</p>	<p>Ar grozījumiem MK Noteikumos Nr. 14 2005. gadā ieviesti noteikumi par izpildījuma aranžējumu dažādiem izpildītāju kolektīviem.</p> <p>MK Noteikumos dažādos aranžējuma variantos noteiktā tonalitāte ir Fa mažors (vienbalsīgam dziedājumam korim, vai „vienbalsīgam dziedājumam un orķestrim”, vai „un klavierēm”, vai „un ērģelēm”) un Sibemol mažors (orķestriem un korim).</p> <p>Ieteikumi</p> <p>Atjaunot himnas otrajā daļā basu līnijas balsvedībā paaugstināto IV pakāpi.</p> <p>Ieteicamā himnas tonalitāte, dziedot tikai korim (jauktajam korim, sieviešu korim un vīru korim) – ar instrumentālu pavadījumu – Labemol mažors vai cita, atkarībā no kora sastāva.</p> <p>Ieteicamā himnas tonalitāte vienbalsīgam dziedājumam ar vai bez instrumentāla pavadījuma – Re mažors.</p> <p>Ja šie ieteikumi nav pieņemami, par „pareizo” noti un pakāpi ir jāturpina mūzikas speciālistu diskusija un jāvienojas speciālistiem.</p>
Solista izpildījums un brīvs kolektīvs dziedājums	
<p>Solista izpildījums ir pieļaujams, ja tas ir kvalitatīvs.</p> <p>Brīvs kolektīvs dziedājums ir pieļaujams</p>	<p>Noteikumi pieļauj vienbalsīgu izpildījumu (kopā ar simfonisko orķestri (punkts 3.1.3.), pūtēju orķestri (punkts 3.2.3.) klavierēm (punkts 3.3.7.) un</p>

<p>un vēlams, taču arī brīvā dziedājumā jācenšas izpildīt himnu iespējami pareizi, atbilstoši likumam.</p>	<p>ērgelēm (punkts 3.3.10.)), gan speciāli nenorādot uz solistu kā vienbalsīgā dziedājuma izpildītāju (solista izpildījumam aranžējums Noteikumos nav iekļauts).</p> <p>Ieteikums</p> <p>Precizēt solista izpildījuma iespējamību un nosacījumus (kvalitātes prasība papildus prasībai par cieņpilnu izpildījumu).</p> <p>Sekmēt brīvu kolektīva dziedājuma izpildījumu (pieļaujot līdzdziedājumu arī publiskos un oficiālos pasākumos), taču oficiālajam izpildījumam ir jābūt profesionālam.</p>
<p><i>Valodas un pareizas, perfektas runas likumību ievērošana</i></p>	
<p>Himnas mūzika un saturs ir vienoti, muzikālajām niansēm (uzsvērumiem, tempam, emociālajām niansēm) ir jāatbilst satura būtībai.</p> <p>Noteikumos ir noteikti 18 Latvijas valsts himnas aranžējuma varianti, bet nav noteikts, kas atbild par atskaņojumu ierakstu un nošu sagatavošanu (tostarp – ierakstu kvalitāti).</p> <p>Jebkura neprecizitāte saistībā ar Latvijas valsts himnas izpildījumu ir jānovērš.</p> <p>Izrunas neprecizitātes ir sastopamas arī kora himnas dziedājumā, kas publicēts internetā.</p>	<p>Likumā ir publicēts himnas teksts un notis.</p> <p>Noteikumos ir noteikti 18 Latvijas valsts himnas aranžējuma varianti (atskaņotāju sastāvs un tonalitātes).</p> <p><i>SIA Musica Baltica</i> ir ierakstījusi 18 himnas versijas un publicējusi šo versiju nošu tekstus, un tās ir brīvi pieejamas.</p> <p>Ieteikums</p> <p>Ierakstīt vismaz vienu precīzu Latvijas valsts himnas atskaņojumu ar kādu no valsts profesionālajiem koriem, kur dziedājumā nepazūd teksta būtība, saturs un jēga un vārdi ir skaidri saklausāmi un precīzi izrunāti.</p> <p>Šādu ierakstu izmantot publiskos pasākumos, to var izmantot mūzikas pedagogi izglītības iestādēs, kordiriģenti kā paraugu, mācot kolektīvus.</p> <p>Normatīvajos aktos noteikt, ka tikai šāds ieraksts ir jāatskaņo valsts radio un televīzijā, sākot dienas programmu.</p>
<p><i>Precīzs metronoma laiks</i></p>	
<p>Nedaudz palielinot himnas izpildes tempu, izpildījuma kvalitāte neciestu, bet būtu iespējams iekļauties ar pilnas himnas izpildījumu sporta sacensību reglamentā un būtu labāks skanējums</p>	<p>Katram no <i>SIA Musica Baltica</i> ierakstītajiem un publicētajiem 18 Latvijas valsts himnas aranžējumiem metronoms ir norādīts.</p> <p>Ieteikums</p>

<p>Dziesmu svētkos.</p> <p>Latvijas valsts himnas izpildījuma dinamika ir svarīgs jautājums, galvenokārt diriģentiem, bet to nevajag speciāli regulēt.</p> <p>Metronoms ir atkarīgs no izpildīšanas apstākļiem, piemēram, vai himnu dzied telpā vai brīvā dabā, vai ejot uz kapiem, vai možai darbībai.</p>	<p>Himnas tempu var nedaudz palielināt, nekaitējot izpildījuma kvalitātei.</p> <p>Ieteicamais temps $\frac{1}{4}=96$ pēc metronoma.</p> <p>Nav ieteicams himnu izpildīt pārāk strauji.</p> <p>Speciāli noteikumi atskaņošanas dinamikai nav jānosaka.</p>
<p>Papildus jautājumi</p>	
<p><i>Sods par himnas necienīgu izpildījumu.</i></p>	
<p>Himnas izpildījumā nevar būt aizliegumi, tomēr oficiālos un publiskos pasākumos himnas izpildījums ir jāreglamentē un reglaments ir stingri jāievēro.</p> <p>Par reglamenta neievērošanu var būt tikai lielāks vai mazāks administratīvais sods.</p> <p>Ar esošo normatīvo regulējumu (Likumu un noteikumiem, kuriem katram ir tikai 7 īsi pantī) himnas izpilde ir, no vienas puses, stingri reglamentēta (noteikti, vārdi, notis, aranžējumi un notikumi, kad himnu jāizpilda obligāti), bet, no otras, arī brīvi interpretējama (nav definēta necieņas izrādīšana, klaja necieņa, svinīgi apstākļi). Nav arī citu avotu, kuros būtu skaidri definēta klajas necieņas izrādīšana Latvijas valsts himnai un arī pārkāpuma fiksēšana, pierādījumu iegūšana un nostiprināšana ir sarežģīta.</p> <p>Nav ziņu, kā un cik bieži kāds ir sodīts par necieņu pret himnu, vai tās apšaubāmu izpildījumu (piemēram, džeza vai repa stilā) un, vai šāds izpildījums vispār ir apšaubāms.</p>	<p>Likums nosaka: „Par šā likuma prasību neievērošanu, kā arī par necieņas izrādīšanu Latvijas valsts himnai, personas saucamas pie likumā paredzētās atbildības”.</p> <p>Sods par klajas necieņas izrādīšanu Latvijas valsts karogam, ģerbonim vai himnai noteikts Administratīvo pārkāpumu 201. kodeksa 44. pantā, paredzot naudas sodu līdz 700 EUR.</p> <p>Ieteikums:</p> <p>Sods nav galvenais līdzeklis kvalitatīva himnas izpildījuma nodrošināšanai oficiālajos pasākumos, taču, ja sods ir paredzēts, sodīšanas iemesls un veids ir precīzi jāformulē.</p> <p>Himnas izpildījuma normatīvajā regulējumā ieviest izmantoto jēdzienu skaidrojumu.</p>
<p><i>Vai ir pieļaujams himnas tulkojums</i></p>	
<p>Mūziķus satrauca gadījumi, kad Latvijas Valsts himnas tekstu pārveido un oficiālajos pasākumos izpilda dialektā, piemēram, latgaliski (Rēzeknē notikušajā Latgales kongresā 2017. gada vasarā).</p> <p>Himnas dziedāšanu latgaliski var neuzskatīt par esošā normatīvā regulējuma pārkāpumu, jo latgaliešu dialekts ir latviešu valodas paveids, tomēr</p>	<p>Likuma 3. panta pirmais punkts nosaka, ka Latvijas valsts himna izpildāma latviešu valodā.</p> <p>Likumā nekas nav teikts par himnas tulkošanu.</p> <p>Ieteikums</p> <p>Ievērot likumā noteikto, ka Latvijas valsts himna jāizpilda latviešu valodā, taču</p>

himna tika tulkota.	pārdomāt, vai likumā nav jāiekļauj regulējums (atļaut vai neatļaut) par himnas tulkošanu un izpildījumu dialektā.
<i>Vai Latvijai vajag citu himnu</i>	
<p>Tika apspriesti pirms vairākiem gadiem izskanējuši priekšlikumi, izmantot par himnu citu skaņdarbu, piemēram, R. Paula „Manai Dzimtenei”, vai M. Brauna „Saule, pērkons, Daugava”.</p> <p>Eksperti nešaubījās, ka Latvijas himna ir viena no skaistākajām un neparastākajām himnām pasaulē.</p>	<p>Ieteikums</p> <p>Nekādā gadījumā nemainīt himnu, kas ir viena no skaistākajām un emocijām bagātākajām himnām pasaulē.</p>
<i>Kā panākt labu himnas izpildījumu</i>	
<p>Pasliktinās ne tikai akadēmiskais himnas izpildījums, bet arī tautā himnu dzied daudz retāk kā, piemēram, 1990-o gadu sākumā.</p> <p>Galvenais iemesls – cilvēki (tostarp, bērni) nezina himnas vārdus.</p> <p>Izglītības sistēmā un ģimenē ir jā māca ne tikai dziedāt himnu, bet arī izprast himnu, ir jāstāsta par tās satura dziļumu, satura simbolisko vēstījumu.</p> <p>Attieksme ir svarīga.</p> <p>Vārdu nezināšana nav pieļaujama.</p> <p>Normatīvais regulējums ir dažādi tulkojams.</p>	<p>Likums nosaka: „Izpildot Latvijas valsts himnu, tās tekstam un mūzikai jāatbilst tekstam un mūzikai, kas apstiprināti ar šo likumu. Himnu var atskaņot arī instrumentālā izpildījumā”.</p> <p>IZM noteiktais: himnai un valsts prezidenta portretam katrā skolā jāatrodas labi redzamā, cieņpilnā vietā.</p> <p>Ieteikumi</p> <p>Valsts galvenais uzdevums ir sekmēt himnas dziedāšanu. Te svarīga loma ir skolai un izglītībai.</p> <p>Galvenais līdzeklis laba himnas izpildījuma nodrošināšanai – izglītība un audzināšana visa mūža garumā, sākot no agras bērnības, patriotisma kultūras attīstīšana sabiedrībā un katrā individuā.</p> <p>Jāpalielina kora loma izglītības sistēmā un sabiedrībā.</p> <p>Izglītošanā un audzināšanā lielāka uzmanība jāpievērš himnas vārdu, mūzikas un izpildījuma vienotībai, vārdu simboliskajai jēgai un jāveicina himnas dziedāšana (jāpaaugstina IZM loma).</p> <p>Sodi nav metode himnas izpildījuma uzlabošanai (himnas izpildījuma uzlabošanai jauni administratīvie sodi nav nepieciešami).</p> <p>Jāsakārto esošais normatīvais regulējums, lai novērstu pārpratumus un dažādus Likuma un Noteikumu normu</p>

	<p>tulkojumus.</p> <p>Nav pieļaujams pilnīgi brīvs himnas aranžējums, piemēram, izpildīt himnu džeza vai repa stilā (jāpārdomā, vai nav nepieciešams stingrāks regulējums likumā).</p>
<i>Atbildība par kvalitatīvu himnas izpildījumu oficiālajos pasākumos</i>	
<p>Himnas izpildījuma veids un kvalitāte ir pasākuma organizētāju ziņā.</p> <p>Atbildība par himnas popularizāciju tautā nav noteikta.</p>	<p>Likums nenosaka atbildību par nekvalitatīvu himnas izpildījumu un himnas popularizēšanu tautā.</p> <p>MK noteikumi nosaka, ka „tiražētājs ir atbildīgs par tiražētā himnas nošu izdevuma vai skaņu ieraksta māksliniecisko un tehnisko kvalitāti. nekvalitatīvus un tehniski bojātus skaņu ierakstus tiražēt aizliegts.”</p> <p>Ieteikums:</p> <p>Par himnas izpildījuma kvalitāti atbild pasākuma organizētāji, taču viņiem ir jādod iespēja nodrošināt labu himnas izpildījumu.</p>
<i>Normatīvajam regulējumam atbilstoša himnas izpildījuma pieejamība</i>	
<p>Ir jāievieš kārtība, ka atbildīgā iestāde – Latvijas KM nodrošina augsti profesionālus ierakstus – gan vokālus (koris), gan instrumentālus (simfoniskais orķestris, pūtēju orķestris), gan arī kopā vokāli simfoniskus skanējumus. Nozīmīgu pasākumu organizatoriem himnas atskaņošanai ir jāizmanto tikai šie ieraksti (saņemami elektroniskā veidā ar interneta palīdzību).</p>	<p><i>SIA Musica Baltica</i> ir ierakstījusi 18 himnas versijas un publicējusi šo versiju nošu tekstus, un tās ir brīvi pieejamas.</p> <p>Noteikumos nav noteikts, kur atrodami himnas versiju ieraksti.</p> <p>Ticamību ierakstu oficiālajam statusam var mazināt tas, ka <i>SIA Musica Baltica</i> nav valsts institūcija</p> <p>Himnas izpildījumu un nošu teksti, vai vismaz norāde, kur pieejami, tagad ir publicēti KM mājas lapā.</p> <p>Ieteikums</p> <p>Izveidot Latvijas Republikas mājas lapu, kur būtu ērti un bez maksas iegūstama pamatinformācija par Latviju un tās simboli.</p>
<i>Nepieciešamās izmaiņas esošajā normatīvajā regulējumā</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jāatsakās no himnas izpildīšanas regulējuma dalījuma divos normatīvos aktos - likumā un MK Noteikumos, MK Noteikumos esošās normas jāiestrādā likumā „Par Latvijas valsts himnu”; 2. Likuma „Par Latvijas valsts himnu”: 3. panta 1. punktu jāpapildina ar diviem 	

apakšpunktiem:

„1.1. Himnu var atskaņot:

- 1) unisonā – pasākuma dalībnieki (pielikumā notis);
- 2) solists;
- 3) jauktais sieviešu vai vīru kori (pielikumā notis);
- 4) instrumentālā izpildījumā (pielikumā notis).

1.2. Himnas izpildījuma temps $\frac{1}{4} = 96$ pēc metronoma. Starptautiskos sporta pasākumos atļauts atskaņot himnu bez ievada un ar metronoma laiku 96.”

3. Likuma „Par Latvijas valsts himnu” 5. pants jāpapildina ar 2. punktu:

„2. Par Latvijas valsts himnas atskaņošanu pasākumos, ievērojot likumā noteiktos izpildījuma nosacījumus, atbild pasākuma organizētājs.”

Slēdzienu sagatavoja:

Latvijas Zinātņu akadēmijas

Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas

vadītāja Raita Karnīte

Pielikums

1. Jāzepa Vītola Latvijas Mākslas akadēmijas atzinums „Par Latvijas valsts himnas „Dievs, svētī Latviju!” atskaņojumu lietojumu.

2. Latvijas Kultūras Akadēmijas Skatuves runas profesores emeritus Ainas Matīsas un Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas un Latvijas Radio Runas Mākslas pedagoģes Anitas Grūbes vēstule.